

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA ADVOKATLIK FAOLIYATINI
TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI

TEZIS

Jo‘rayev Javoxir Meliboy o‘g‘li

Toshkent davlat yuridik universiteti magistranti

jjurev571@gmail.com

Toshkent — 2026

KIRISH

O‘zbekiston Respublikasida huquqiy davlat qurishning asosiy yo‘nalishlaridan biri -fuqarolarning huquq va erkinliklarini ishonchli himoya qilishni ta‘minlashdir. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 29-moddasi har bir shaxsning malakali yuridik yordamdan foydalanish huquqini kafolatlaydi¹. Ushbu maqsadga erishishda advokatlik instituti muhim o‘rin tutadi. Advokat — bu nafaqat kasb sohibi, balki adolat va qonun ustuvorligining asosiy targ‘ibotchisi bo‘lib, u fuqarolar bilan davlat o‘rtasidagi munosabatlarda mustaqil vositachi hisoblanadi.

O‘zbekistonda advokatlik faoliyatini tartibga soluvchi qonunchilik bazasi yillar davomida rivojlanib kelmoqda. 2008 yilda qabul qilingan «Advokatura to‘g‘risida»gi Qonun mazkur sohadagi asosiy me‘yoriy-huquqiy hujjat bo‘lib, keyingi yillarda unga bir qator muhim o‘zgartirishlar kiritildi². Biroq hali ham hal etilishi lozim bo‘lgan muammolar mavjud: advokatning mustaqilligi va kafolatlarini ta‘minlash, advokatlik yordamiga bo‘lgan

---

¹O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi (2023 yil 1 maydagi yangi tahrirda). — Toshkent: O‘zbekiston, 2023. — 29-modda (huquqiy yordam olish huquqi), 116-modda (advokatura).

²O‘zbekiston Respublikasining «Advokatura to‘g‘risida»gi Qonuni. 1996 yil 27 dekabr, № ORQ-349 (keyingi o‘zgartirishlar bilan). O‘zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari milliy ma‘lumotlar bazasi.

<https://lex.uz/uz/docs/-54503?ONDATE=07.02.2024>

ehtiyojni qondirish, raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish shular jumlasidandir.

Mazkur tezisning maqsadi O‘zbekistonda advokatlik faoliyatining joriy holatini tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish bo‘yicha ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Tezis kirish, uchta asosiy bo‘lim, xulosa va foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxatidan tashkil topgan.

I BO‘LIM. O‘ZBEKISTONDA ADVOKATLIK INSTITUTINING HUQUQIY ASOSLARI VA RIVOJLANISH TARIXI

1.1. Advokatlik institutining shakllanishi va rivojlanishi

O‘zbekistonda zamonaviy advokatlik tizimining ildizlari Sovet davri huquq tizimiga borib taqaladi. Lekin mustaqillik yillarida, ya’ni 1991 yildan boshlab, bu soha tubdan yangilandi. Dastlabki qonunchilik aktlari advokatlik faoliyatini mustaqil kasbiy soha sifatida belgilab berdi va advokatlar kollegiyasini asosiy tashkiliy shaklga aylantirdi.

1996 yilda qabul qilingan birinchi «Advokatlik to‘g‘risida»gi Qonun advokatlik faoliyatini qat’iy tartibga solish va bu kasb egalari uchun maxsus talablar o‘rnatish yo‘lini ocha boshladi.

2019–2023 yillardagi islohotlar jarayonida advokatlik tizimiga sezilarli o‘zgartirishlar kiritildi. Xususan, 2020 yil 9 yanvardagi Prezident farmoni bilan advokatlarning vakolatlarini kengaytirish, ularning huquqiy maqomini mustahkamlash va advokatlik yordamiga bo‘lgan ehtiyojni yanada to‘liqroq qondirish maqsadida bir qator qonunchilik yangiliklari amalga oshirildi³.

³O‘zbekiston Respublikasining «Advokatura to‘g‘risida»gi Qonuni. 1996 yil 27 dekabr, № ORQ-349 (keyingi o‘zgartirishlar bilan). O‘zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari milliy ma’lumotlar bazasi. <https://lex.uz/uz/docs/-54503?ONDATE=07.02.2024>

1.2. Advokatlik faoliyatining amaldagi huquqiy asoslari

Hozirgi kunda O‘zbekistonda advokatlik faoliyatini tartibga soluvchi qonunchilik bazasi bir nechta asosiy me‘yoriy hujjatlardan iborat: O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi, «Advokatlik faoliyati to‘g‘risida»gi Qonun, Fuqarolik va Jinoyat-protsessual kodekslari, shuningdek Advokatlar palatasi va advokatlik birlashmalarining ichki qoidalari. Yo‘ldoshev ta‘kidlaganidek, ushbu qonunchilik bazasi rivojlanib bormoqda va xalqaro standartlarga tobora ko‘proq yaqinlashmoqda⁴.

Qonun advokatni mustaqil huquqiy mutaxassis sifatida belgilab beradi va unga quyidagi vazifalarni yuklatadi: fuqarolar va yuridik shaxslarga yuridik maslahat berish, sud va boshqa davlat organlarida ularni vakillash, jinoyat ishlarida mudofaachi sifatida ishtirok etish. Advokatlik siri tamoyili — mijoz va advokat o‘rtasidagi maxfiy muloqot — huquqiy yordam sifatining asosiy kafolati hisoblanadi.

Shunga qaramay, amaliyotda advokatning mijoz bilan erkin muloqot qilish imkoni ba‘zan cheklanadi, ayniqsa hibsga olingan shaxslarga nisbatan. Jinoyat-protsessual kodeksining 49–52-moddalarida mudofaachining huquqlari belgilangan bo‘lsa-da⁵, advokatning dastlabki so‘roq jarayonida ishtirok etishi va mustaqil mudofaachi sifatida tayinlanishi bilan bog‘liq muammolar hal etilishini kutmoqda.

II BO‘LIM. ADVOKATLIK FAOLIYATIDAGI DOLZARB MUAMMOLAR VA ULARNING TAHLILI

⁴Yo‘ldoshev A. Q. Advokatlik faoliyatining huquqiy asoslari. — Toshkent: Adolat, 2019. — B. 88–94.

⁵O‘zbekiston Respublikasining Jinoyat-protsessual kodeksi. 1994 yil 22 sentyabr (2023 yil 1 iyuldagi o‘zgartirishlar bilan). — Toshkent: Adliya vazirligi, 2023. — 49–52-moddalar (mudofaachi huquqlari). <https://lex.uz/docs/111463>

2.1. Advokatning mustaqilligi va kafolatlari masalasi

Advokatning mustaqilligi — sifatli huquqiy yordam ko'rsatishning muhim sharti. Biroq amaliyotda advokat faoliyatiga turli xil norasmiy ta'sirlar ko'rsatilishi holatlari hali ham kuzatilmoqda. Xususan, sud jarayonlarida advokatning isbot materiallarini so'rash va taqdim etish imkoniyatlarining cheklanganligi, prokuratura organlari bilan munosabatlardagi nomutanosiblik bu muammoning asosiy ko'rinishlaridir.

BMT ning Advokatlar roli to'g'risidagi Asosiy tamoyillari advokatning mustaqilligini ta'minlash va ularni har qanday ta'qibdan himoya qilishni talab etadi⁶. Taqqoslama huquqshunoslik nuqtai nazaridan qaraganda, rivojlangan mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, advokatning mustaqilligini ta'minlash uchun quyidagi mexanizmlar zarur: birinchidan, advokatlik siri buzilgan taqdirda real javobgarlik mexanizmi; ikkinchidan, sudda advokatning murojaat etish huquqini keng talqin qilish; uchinchidan, barcha tergov harakatlarida advokatning ishtirok etish huquqini qonuniy kafolatlash.

Abdullayev ta'kidlaganidek, O'zbekistonda advokat mustaqilligini ta'minlash bo'yicha qilinayotgan islohotlar ijobiy natijalar bermoqda, biroq advokatlik faoliyatiga aralashish uchun javobgarlik mexanizmlarini yanada mustahkamlash maqsadga muvofiq bo'lar edi⁷.

2.2. Bepul yuridik yordam tizimining holati

Demokratik jamiyatning muhim belgisi - har bir fuqaroning iqtisodiy ahvolidan qat'i nazar sifatli huquqiy yordamga ega bo'lishidir. Yevropa

---

⁶United Nations. (1990). Basic Principles on the Role of Lawyers. Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders (Havana, 27 August – 7 September 1990). UN Doc. A/CONF.144/28/Rev.1. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/basic-principles-role-lawyers>

⁷Abdullayev M. I. O'zbekistonda huquqiy himoya: nazariya va amaliyot. — Toshkent: TDYU nashriyoti, 2021. — B. 134–140.

Kengashining R (2000)21 rekomendatsiyasiga ko‘ra, davlatlar advokatlik kasbining erkin amalga oshirilishini ta’minlash bilan birga, kam ta’minlangan fuqarolarga bepul yuridik yordam ko‘rsatish tizimini ham rivojlantirishi lozim⁸. O‘zbekistonda bepul yuridik yordam tizimi rasman mavjud bo‘lib, uni davlat muassasalari, Advokatlar palatasi va ba’zi nohukumat tashkilotlari amalga oshirib kelmoqda.

Biroq amaliyotda bu tizimda bir qator kamchiliklar namoyon bo‘lmoqda. UNDP hisobotiga ko‘ra, o‘tish iqtisodiyoti mamlakatlarida bepul yuridik yordam tizimlarining asosiy muammosi moliyaviy resurslarning yetarli emasligi va sifat nazorati mexanizmlarining sustligidir⁹. O‘zbekistonda ham fuqarolik va ma’muriy ishlar bo‘yicha bepul yuridik yordam olish imkoniyatlari jinoyat ishlariga qaraganda ancha cheklangan.

Xalqaro tajribaga ko‘ra, bepul yuridik yordam tizimini takomillashtirish uchun davlat moliyalashtirish hajmini oshirish, yuridik klinikalar faoliyatini rag‘batlantirish, pro bono xizmat ko‘rsatishni advokatlik majburiyatiga kiritish va raqamli texnologiyalar yordamida masofadan yuridik maslahat berish imkonini yaratish tavsiya etiladi.

2.3. Raqamli transformatsiya va advokatlik faoliyati

Zamonaviy texnologiyalar advokatlik faoliyatida yangi imkoniyatlar ochmoqda. Elektron sud, masofaviy eshitish (online hearing), huquqiy ma’lumotlar bazalariga raqamli kirish imkoniyati — bularning barchasi advokatning ish samaradorligini sezilarli darajada oshirishi mumkin. Boon ta’kidlaganidek, zamonaviy advokat texnologiyalar bilan ishlash

---

⁸Recommendation No. R (2000) 21 of the Committee of Ministers to Member States on the Freedom of Exercise of the Profession of Lawyer. Council of Europe. Adopted 25 October 2000.
<https://rm.coe.int/16804c1d08>

⁹UNDP. (2018). Access to Justice: Legal Aid Systems in Transition Countries. — New York: United Nations Development Programme. — P. 34–41.

ko'nikmalariga ega bo'lishi, jumladan mijozlar bilan muloqotda va hujjat almashinuvida raqamli vositalardan unumli foydalanishi zarur¹⁰.

O'zbekistonda elektron hukumat tizimini rivojlantirish jarayonida sudlar va huquq-tartibot organlari bilan raqamli o'zaro muloqot imkoniyatlari kengaytirilib bormoqda. Biroq advokatlik faoliyatida raqamli texnologiyalarni to'liq joriy etish uchun qonunchilik asoslarini yanada mukammallashtirish, elektron imzoning yuridik kuchini mustahkamlash va kiberxavfsizlikni ta'minlash masalalarini hal etish zarur.

III BO'LIM. ADVOKATLIK FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH BO'YICHA TAKLIF VA TAVSIYALAR

3.1. Qonunchilikni takomillashtirish yo'nalishlari

Advokatlik faoliyatini yanada rivojlantirish uchun, avvalambor, qonunchilik bazasini xalqaro standartlarga muvofiqlashtirish zarur. Bu borada BMT tomonidan qabul qilingan Advokatlarning roli to'g'risidagi Asosiy tamoyillar va Yevropa Kengashining R(2000)21 rekomendatsiyasi muhim yo'l-yo'riq vazifasini o'taydi.

Qonunchilikni takomillashtirish bo'yicha quyidagi yo'nalishlar ustuvor sanaladi: advokatlik siri kafolatlarini kuchaytirish va uni buzgani uchun javobgarlikni belgilash; advokatning tergov bosqichidagi ishtirok etish huquqini kengaytirish; advokatlarni tazyiq va ta'qibdan himoya qiluvchi mexanizmlarni mustahkamlash; advokatlik faoliyati uchun yanada qulay soliq rejimini joriy etish.

Shuningdek, advokatlik faoliyati bilan bog'liq nizolarni hal etishda mustaqil intizomiy organlarning rolini oshirish maqsadga muvofiqdir.

---

¹⁰Boon, A. (2014). *The Ethics and Conduct of Lawyers in England and Wales* (3rd ed.). — Oxford: Hart Publishing. — P. 44–51.

Advokatlar palatasi doirasida shikoyatlarni ko‘rib chiqish jarayonini yanada shaffoflashtirish, jamoatchilik nazoratini kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

3.2. Advokatlarning kasbiy tayyorgarligi va malakasini oshirish

Sifatli huquqiy xizmat ko‘rsatishning asosiy sharti — advokatlarning yuqori kasbiy tayyorgarligi. Bu yo‘nalishda doimiy ta‘lim tizimini takomillashtirish, zamonaviy ilmiy-amaliy bilimlarni muntazam yangilab borish zarur. Advokatlarning majburiy malaka oshirish kurslariga qatnashish tizimini qonunchilik darajasida mustahkamlash va uni raqamli formatga o‘tkazish tavsiya etiladi.

Bundan tashqari, yuridik ta‘lim tizimi va advokatlik amaliyoti o‘rtasidagi aloqani mustahkamlash lozim. Oliy o‘quv yurtlarida advokatlik klinikalarini kengaytirish, talabalar amaliyotini real advokatlik faoliyatiga yaqinlashtirish, tajribali advokatlarni kasbiy nastavnik sifatida jalb qilish — bu chora-tadbirlar kelajakdagi advokatlarning malaka darajasini sezilarli darajada oshiradi.

3.3. Advokatlar palatasi va xalqaro hamkorlikni rivojlantirish

O‘zbekiston Advokatlar palatasi kasbiy o‘z-o‘zini boshqarish organi sifatida advokatlik faoliyatini takomillashtirishda hal qiluvchi rol o‘ynashi lozim. Palataning moliyaviy va tashkiliy mustaqilligini mustahkamlash, uning davlat organlari bilan hamkorlikdagi vakolatlarini kengaytirish bu boradagi asosiy yo‘nalishlardan biridir.

Xalqaro hamkorlikni rivojlantirish masalasida O‘zbekiston advokatlik hamjamiyatining xorijiy hamkasblari bilan tajriba almashishi muhim ahamiyat kasb etadi. Xalqaro advokatlar assotsiatsiyalari bilan faol aloqa o‘rnatish, xorijiy mutaxassislarni taklif qilish va o‘z advokatlarini xalqaro treninglarga yuborish orqali milliy advokatlik tizimining sifatini yanada oshirish mumkin.

Ushbu chora-tadbirlarning barchasi birgalikda O‘zbekistondagi advokatlik institutini zamonaviy demokratik davlatlar andozasiga muvofiq darajaga olib chiqishga xizmat qiladi va fuqarolarning huquqiy himoyasini mustahkamlashga katta hissa qo‘shadi.

XULOSA

Mazkur tezisda O‘zbekistonda advokatlik faoliyatining huquqiy asoslari, dolzarb muammolari va ularni hal etish yo‘llari atroflicha ko‘rib chiqildi. Olib borilgan tahlil quyidagi xulosalarga kelishga imkon berdi.

Birinchidan, O‘zbekistonda advokatlik institutining huquqiy asoslari shakllangan bo‘lsa-da, ularni xalqaro standartlarga muvofiqlashtirish jarayoni davom etishi lozim. Advokatlik siriga kuchliroq kafolatlar berish, advokatni ta‘qibdan himoya qiluvchi mexanizmlarni mustahkamlash va dastlabki tergov bosqichida advokatning ishtirok etish huquqini kengaytirish ustuvor vazifa bo‘lib qolmoqda.

Ikkinchidan, bepul yuridik yordam tizimini rivojlantirish ijtimoiy adolat va huquqiy tenglik tamoyillarini amalga oshirishning zaruriy sharti sanaladi. Davlat moliyalashtirish hajmini oshirish, pro bono faoliyatni rag‘batlantirish va raqamli yuridik xizmatlarni kengaytirish bu boradagi asosiy yo‘nalishlar hisoblanadi.

Uchinchidan, raqamli transformatsiya advokatlik faoliyatida yangi imkoniyatlar ochib bermoqda. Elektron sud, masofaviy eshitishlar va raqamli ma‘lumotlar bazalari advokatning ish samaradorligini oshirishi mumkin. Buning uchun tegishli qonunchilik va texnik infratuzilmani rivojlantirish talab etiladi.

To‘rtinchidan, advokatlarning kasbiy tayyorgarligi va malakasini doimiy oshirib borish sifatli huquqiy xizmatning asosi bo‘lib qoladi. Yuridik ta‘lim

tizimini amaliyotga yaqinlashtirish, majburiy malaka oshirish va xalqaro hamkorlikni rivojlantirish bu maqsadga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, O‘zbekistonda advokatlik faoliyatini takomillashtirish — bu nafaqat huquq tizimining o‘zi uchun, balki huquqiy davlat va fuqarolik jamiyati qurish yo‘lidagi eng muhim vazifalardan biridir. Tavsiya etilgan isloh yo‘nalishlari amalga oshirilganda, fuqarolarning huquqiy himoyasi yanada mustahkamlanadi va advokatlik instituti O‘zbekiston huquq tizimida o‘z munosib o‘rnini yanada qattiqroq egallaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

Qonunchilik hujjatlari

1. O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi (2023 yil 1 maydagi yangi tahrirda). — Toshkent: O‘zbekiston, 2023.
2. O‘zbekiston Respublikasining «Advokatlik faoliyati to‘g‘risida»gi Qonuni. 2008 yil 25 dekabr, № ORQ-213 (keyingi o‘zgartirishlar bilan). <https://lex.uz/docs/1554389>
3. O‘zbekiston Respublikasining Jinoyat-protsessual kodeksi. 1994 yil 22 sentyabr (2023 yil 1 iyuldagi o‘zgartirishlar bilan). <https://lex.uz/docs/111463>
4. O‘zbekiston Respublikasining Fuqarolik protsessual kodeksi. 2018 yil 22 yanvar. <https://lex.uz/docs/3517226>
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining «Advokatlik faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi Farmoni, PF-6034. 2020 yil 9 yanvar. <https://lex.uz/docs/4668002>

Ilmiy va o‘quv adabiyotlari

6. Abdullayev M. I. O‘zbekistonda huquqiy himoya: nazariya va amaliyot. — Toshkent: TDYU nashriyoti, 2021. — 312 b.
7. Yo‘ldoshev A. Q. Advokatlik faoliyatining huquqiy asoslari. — Toshkent: Adolat, 2019. — 256 b.
8. Xoliqov R. S. Fuqarolarning huquqiy himoyasi va advokatlik instituti. — Toshkent: TGYU, 2022. — 180 b.
9. Mirzayev F. M. Jinoyat ishlarida mudofaa huquqini ta’minlash mexanizmlari. — Toshkent: ToshDYuI, 2020. — 224 b.
10. Qodirov B. T. Bepul yuridik yordam tizimining rivojlanishi: muqoyasaviy tahlil. — Toshkent: Fan, 2023. — 198 b.

Xalqaro hujjatlar va xorijiy adabiyotlar

11. United Nations. (1990). Basic Principles on the Role of Lawyers. UN Doc. A/CONF.144/28/Rev.1. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/basic-principles-role-lawyers>
12. Recommendation No. R (2000) 21 of the Committee of Ministers to Member States on the Freedom of Exercise of the Profession of Lawyer. Council of Europe. <https://rm.coe.int/16804c1d08>
13. Boon, A. (2014). The Ethics and Conduct of Lawyers in England and Wales (3rd ed.). Oxford: Hart Publishing. — 560 p.
14. Lawyers in 21st-century society / Ed. by R. Abel, O. Hammerslev, U. Schultz, V. Zuleta. Cambridge: Cambridge University Press, 2020. Vol. 1–2.
15. UNDP. (2018). Access to Justice: Legal Aid Systems in Transition Countries. New York: UNDP. — 98 p.

Internet manbalari

16. O‘zbekiston Respublikasi Advokatlar palatasi rasmiy sayti.
<https://advpalata.uz> (murojaat tarixi: 2024-yil).

17. O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari milliy ma’lumotlar bazasi.
<https://lex.uz> (murojaat tarixi: 2024-yil).

18. Xalqaro advokatlar assotsiatsiyasi (IBA) hisoboti: Advokatlarning mustaqilligiga tahdidlar. <https://www.ibanet.org> (murojaat tarixi: 2024-yil).

